

A A R O N,

S I V E,

SANCTORVM VESTIMENTORVM
ORNAMENTORVMQVE SVMMA
DESCRIPTIO: AD SACRI APPARATVS
INSTRVCTIONEM:

BENEDICTO ARIA MONTANO
HISPALENSI, EXPOSITORE.

A N T V E R P I A E

Excudebat Christophorus Plantinus
Regius Prototypographus.

M. D. LXXII.

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40

A A R O N,

S I V E,

SANCTORVM VESTIMENTORVM
ORNAMENTORVMQVE SVMMA
DESCRIPTIO: AD SACRI APPARATVS
INSTRUCTIONEM:

BENEDICTO ARIA MONTANO
HISPALENSI, EXPOSITORE.

A N T V E R P I A E

Excudebat Christophorus Plantinus
Regius Prototypographus.

M. D. LXXII.

BENEDICTI ARIAE MONTANI
HISPALENSIS PRÆFATIO.

SACERDOTII antiqui, quod umbra fuit admiranda illius lucis, qua per Iesu Christi sacerdotium atque sacrificium emicuit; arcanam significationem recte agnoscere intelligi non posse, nisi partes omnes cognoscantur, quibus illud ministerium instructum ornatumque fuerat, aperte satis sanctissimus ille vir Paulus indicavit in illa mysterijs ac profunda doctrina plenissima Epistola, quam ad Hebræos conscripsit: in ea enim multas huius generis ac ministerij partes exactissime explicando persequutus, plures alias significationes tantum attigit. Idem etiam Iohannes Apostolus in libro quem Apocalypsin inscripsit, non uno tantum loco egit, quinimo totum illud argumentum, quod omnino diuinum, diuinamque sapientia rationibus refertum est, multis allusionibus & significationibus ex antiqui sacerdotij observatione petitis, instruxit & amplificauit. Cum uero inter ceteras illius ministerij partes, vestimentorum ornatusque, omnis rationem à Deo præscriptam, diligenterque à Moise, atque deinceps dum illa sæcula durauerit, non sine magno arcana significationis testimonio obseruatum perpetuo fuisse sciamus, & officio nostro satisfacturi, & sacrarum rerum studiosis operæ precium facturum esse uidebamur, si partes ipsas, uti habuisse cognouimus, breuiter ac dilucide describeremus, ut ex obseruata atque inspecta prius imagine illa uisibili et corporea spiritualis illius ornamenti ac decoris, quo summus ille sacerdos, quem hæc omnia significabant, æterno Patri pro mundo omni litaturus placuit, contemplatio certius & expeditius iniri possit. Cupimus uero nos ad publicam utilitatem de his reconditioribus rebus ac mysterijs aliquando disserere, aut aliquos sapientia spiritu præditos extare, qui melius etiam, quam nos possumus, disserant. Nec uero dubitamus, quin Deus omnia hæc, atque his etiam plura & maiora aperiri & communicari hominibus uelit, si modo tantum in eis studium, tantusque harum rerum amor, quantum ipsarum dignitas postulat, reperiatur. Datum Antuerpia VII. Cal. Aprilis. CL. IO. LXXII.

A A R O N,

S I V E,

SANCTORVM VESTIMENTORVM
ET ORNATVS DESCRIPTIO.

SANCTAS vestes eo ordine, quo indui solebant, describimus: namque in sacris libris alia ratio initur, ordinis nimirum eius, qui in opere faciendo obseruatus, atque in sacerdote induto spectatus est.

Atque totius huius ornatus materia eadem fuit, quæ in cortinis tabernaculi penitioribus, addito tamen auro, & gemmarum vario genere. Illi (inquit) accipient aurum & hyacinthum, & purpuram, coccumque bis tinctum, & byssum. Est autem hyacinthus qui Hebraicè dicitur תרבות, color inter rubrum & caelestem, quem Hispani *Cardeno* vocant. huius interpretationis auctor est Iosephus, quem Græci Latini que postea secuti sunt. Purpuram uero, quam ארבעון Hebræi, Chaldaei uero ארבעון, siue proprio ipsorum, siue alieno pronuntiant nomine, color omnino rubeus est, quem Arabes אرمون vocant. pictoribus hic color *Taca* uocatur: Cremesinum siue carminum multi uocant. Coccum uero bis tinctum, quem Hebraicè צבע ורודי dici nouimus; quod ex uerbo vermiculum iteratum siue vermiculatum iterum reddere possumus; idem est nobis, qui sæpè ab antiquis commemoratur, murex, & murex iteratus siue *δισβερδος*, & ostrum dicitur. scimus enim conchyliorum siue cochlearum genus esse, qui mutices Latinis dicuntur, quorum animalculorum sanguine cum aliis rebus commixto, vestes tingebantur, eaque splendore maximo præter ceteros colores nitabant: erant autem graui odore, quem corrigi opus esset.

Trapa Sat. Hæc Calabrum coxit uitiato murex uellus, dixit Satyriscus. erant uero bis tinctæ lanæ, omnium primæ & pretiosissima. Hanc uocem Chaldaeus interpretatur צבע ורודי Colorem splendens. Byssus qui Hebraicè שש, ab eximio candore mamori æmulo dicitur, perpetuo à Chaldaeis כוש Bus appellatur, unde byssus Græcis ac Latinis in u ex more mutata pronuntiat. Est autem optimi & albidissimi lini genus: cuiusmodi Aegyptiæ sæpè uidimus. illius enim regionis laudatissimum esse, in sacra Geographia docebamur. Atque ex hac materia vestimenta & ornamenta numero & forma distincta, comparata sunt. חשן : אפוד : מקור : קרת תרבות : חשן : אפוד : ארבעון : ארבעון Latine, ut nostra uersio habet, Rationale, superhumeralis, tunica, linea stricta, cidaris & baltheus. Horum ratio ex descriptione ipsa commodius, quam ex nominibus, cognosci potest.

Præter feminalia, quæ communia Pontifici maximo ac minoribus sacerdotibus erant ad usum operiendi carnem turpitudinis suæ, illorum ornamentorum, quæ in gloriam & decorem facta fuerunt, prima omnium fuit, quam interpretis noster Lineam strictam, & tunicam, & tunicam byssinam uertit, Hebraicè קרת תרבות uocatur, Chaldaicè uero קרובא תרבות exponitur. cuiusmodi forma fuit, qua talaris Romanorum stola. atque ita perpetuo Ioannes docet, cum de huius uestis arcana significatione in Apocalypsi uerba facit: erat autem uestis longa, manicata, qua totum corpus, capite & collo excepto, induebatur. hæc Aaroni sacerdoti ex simplici byssi materia confecta fuit, ita tamen texta, ut oculorum figuras continuis contiguisque ordinibus referret, eo modo quo apud Romanos scutulatas uestes aliquando in usu fuisse legimus. Nam è חשן תרבות THASBETH THASBETHS, tunicam ocellatam ex uerbo uertere possumus, atque ita in Arabica uersione

legimus, pro תרבות, in Chaldaica uero Paraphrasi נפיקת quæ Polymitam antiquo uocabulo, & nostris uulgibus linguis *Listatam* uertimus: erat enim certis ordinibus quas *Listas* uocant, insignis; illique ordines ocellati oes, cuiusmodi mapps in hoc Belgio contextas uidimus, quæ perdicis oculi, à figurarum illarum frequentia, uulgo uocantur. Hoc autem ut singulare neque arcana significatione carens, in hac prima ueste annotatu uisum est dignissimum.

Descriptæ iam à nobis Tunicæ lineæ, superinduebatur aliud uestimenti genus, quod Hebraicè קפיל dicitur, pro quo nostra uersio *Tunicam* reddit, ad uerbum uero *Supparum* dicere possumus: cuius usus semper fuit, ut super alias vestes honoris ac decoris gratia indueretur. Fuit autem eodem nomine duplex uestis forma; altera *Meghil* simpliciter, altera uero *Meghil Ephod* appellata. atque prior quidem communis erat tum sacerdotum tum principum, uirorum ac foeminarum uestis, eaque soluta ac sine manicis, qua totum corpus amiciebatur, cuius usus uestis Romanis, *Toga*; Græcis *Pallium*, fuit; altera uero undique clausa, præter capitulum quo inducebatur caput, & foramina iuxta humeros per quæ brachia exerebantur: hanc Scriptura uocat *Meghil Ephod*, hoc est *supparum cinctorium* uel strictum uel scapulare. de quo nobis sermo est. Erat autem hæc uestis Romanæ prætextæ forma ferè similis, quam tunica illa linea siue stola breuior ex lana hyacinthini coloris parari inquit Deus, hac forma integra uidelicet, nulloque latere aperta, nisi quantum brachia caputque admitteret, orificio superius facto, totaque inconstitutis, opere, inquam, textoris, quæ in orificio limbum haberet (Labium Hebraica lingua uocatum) ad instar collaris ac limbi lorice antiquæ: sic enim Hebraicè legimus, כפי תרבות Sicut os lorice, ut Chaldaeus paraphrastes exposuit. oportuit autem limbum illum siue labium, quo orificium muniebatur, firmum esse, neque id tamen assutum erat, sed textoris opere cum ipsa ueste simul contextum: idque integrum omninoque rotundum, non apertum aut fissum aliqua ex parte, ut collaria in uestibus habere solent, quæ nonnihil aperiantur, ut facilius caput admittant. at uero in hac ueste præcepti legisque formula cauetur לא יפתח Non scindetur, siue non scindetur. neque enim ob id limbus addendus uidetur, ut non scindatur, sed limbus integer describitur illa oratione. Huius uestis inferioribus fibris siue laciniæ malogranatorum figuræ appensæ sunt, quæ ex hyacintho, purpura & ostro constructæ erant miro artificio; triplex enim color malogranatorum est, quippe grana eximio candentiq. rubore lucet, aut pellicent potius cortex hyacinthi refert plerumque, sed qua parte Solem accipit, purpureus omnino conspicitur. igitur grana mali punici fissi ex ostro siue murex imitatus est artifex. cætera uero ex duobus aliis coloribus hyacintho & purpura. Inter bina quæque malogranata singula etiam tintinnabula ex auro conflata appendebantur ad formam (ut uox Hebræa significare uidetur) mespilorum, cuiusmodi tintinnabula ex ære in usu etiam hodie sunt: nullumque tintinnabulorum genus est, quorum alia aliis similiorem sonum edant, quam hoc quod mespili refert fructum. Sunt qui tradunt duo & septuaginta mala granata totidemque tintinnabula fuisse.

Auctor
אורי

lex digito Dei incisa, primùm Moſi in Sina monte tradita eſt, namque illi lapides non vt poſteriores à Moſe comparati ſunt, ſed à Deo ipſo dati. Deinde etiam doceat cuiuſmodi materia conſtaret ignis ille cœlitus immiſſus, qui prima Aaronis procurantis ſacra corripuit, quem etiam per totos ſeptuaginta annos à Ieremia abſconditum perduraſſe auctores tradunt. Quali etiam materia manna illud celeberrimum confectum fuerit, quod cum ſimpliciſſimum eſſet & ſuauiſſimum, tamé intra quatuor & viginti horas corruppebatur, & ſexto quoque die ad quadraginta horas ulteriuſque conſeruari poterat: cuiuſdemque exigua portio, quanta in Gomer capi poterat, per multos annos in arca vaſe aperto, & facile perſtabili, in perpetuum monumentum conſeruata eſt. Quòd ſi quis reſpondeat tria hæc genera vltra communem naturæ rationem arcano miraculo conſtituiſſe, is à nobis de hoc etiam quarto non minùs conſonum expectabit reſponſum. Iam verò ſi vltra inquiratur, vbinam, quando, & quomodo illa Vrim & Thumim perierint, & an ſublata fuerint diu-

nitus, hominumque vſibus negata; id de hac re nos referemus, quod de illis aliis tribus generibus legimus: quæ in primi templi excidio à Ieremia recondita ſunt, nec ulterius reperta, præter ignem ſanctum, de quo nonnulli affirmant: id agente Deo, vt hominum genus ſanctiorum etiam rerum, quæ noui teſtamenti tempore oblatae ſunt, deſiderio & expectatione afficerentur.

Minoribus ſacerdotibus vna veſtis linea tunica ſive ſtola ſimplex præſcripta fuit, cum ornamentis duobus cingulo & cidari ex lino etiam candidiſſimo confecta. Harum omnium à nobis deſcriptarum rerum tabulam addidimus, ſummi, inquam, Pontificis imaginem ſuis veſtibus ornamentisque inſtructi, cum miniſtrorum etiam indumentis. Atque emblematis loco vtrinque ſuſpendimus totum illum apparatus, quem ad ſacrificiorum & antiqui cultus vſum (qui propriè ac verè עֲבֹדָה id eſt, Seruitium dicebatur) in promptu eſſe oportuit, cuiuſque nomina & partes in ſacris libris ſpæſim leguntur.

FINIS.

SACERDOTIS ANTIQVI SANCTIS VESTIBVS ET ORNAMENTIS INSTRVCTI EXEMPLVM, EX DESCRIPTI ONE MOSIS A BENED. ARIA MONTANO OBSERVATVM. CVM MINISTERIALI SACRIFICIORVM APPARATV ET MINISTERORVM VESTIBVS.

A	Linea strata vel Tunica Stola	D	Baltheus	I	Rationalis
B	Tunica superior	E	Cidaris, vel Tiara	L	Annuli superiores
G	Tinctinalada	F	Lapides onychini	M	Annuli inferiores
d	Malogranata	G	Vicini	N	Vitte, furticuli
א	Supernumerale	H	Catenula	O	Annuli posteriores

NEHEMIA S,

SIVE,

DE ANTIQVAE IERUSALEM

SITV, VOLVMEN: A BENEDICTO ARIA
MONTANO HISPALENSI DESCRIPTVM.

BENEDICTI ARIAE MONTANI IN IEROSO- LYMORVM DESCRIPTIONEM PRÆFATIO.

VM PVER in ea extreme Bethicæ parte, quæ hoc tempore Extrema-dura dicitur, educaver, præter alios bonos viros quos in literis ac religione rudimentorum magistros habui, vsus etiam sum consuetudine, cura, atque disciplina Iacobi Vasquij cognomento Matamori, viri, qui rerum omnium peritia, ac summa vita integritate sanctissimorum recentis quondam Ecclesie sacerdotum exemplum multis testimoniis comprobatum, nostro sæculo retulit memorandū: cuius egregias laudes adhuc recentis memoria omni illa in regione constantes nos aliquando (ut eximia virtutis ius, ratioq; postulat) referemus. Is cum iuventutem suam varijs peregrinationibus diu exercuisset, magno animi studio impulsus, ac dolore etiam affectus, quod omnium optimam & potissimam illam unam prætermisisset, quæ in Syriam Palestinam pietatis ergo suscipi à compluribus Christianis solet, post annum ætatis quadragesimum quartum, è patria denno profectus, Ierosolymam petijt atq; adiit, in qua biennio cõmoratus est, is exercitacionibus intentus, quæ pios homines in illis locis occupare solent, id est, monumentis omnibus rerum à patribus quondam antiquis, & à Christo Domino, atque ab Apostolis tum gestarum, tum perlatarum, visendis, salutandis & observandis. Potuit sibi optimus vir in ea re abundè satisfacere, quod temporis commoditatem satis opportunam nactus esset; magna gratia apud illius regionis præfectum Turcam inita (erat enim ille ingenio, eloquio, morum & vitæ honestate ac decore omnibus etiam hostibus amabilis) & pecuniarum, quas secum detulerat, facultate abundè instructus, linguarum non inficius, & picturæ artis peritissimus: id quod multæ tabulæ & alia sacrorum monumentorum exempla in sancti sepulchri & Bethlehemi templis ab eo dicata, multa etiam, apud nostrates Bethicos magno in pretio habita, testantur. Idem mihi primas in pictura lineas ducendi auctor magisterq; fuit. itaque cum eleganti adeo ingenio, totiq; artibus præditus et instructus esset, omnemq; illam regionem, quæ à Ioppe in Iordanem, & à Damasco vsque in Beersebagh iacet, diligenter attentèq; peragrasset, atque ad antiquas cognoscendas res, à fabulisq; recentiorum, qui in illis locis degunt, dignoscendas acri præditus esset iudicio quæcunq; vidit, omnia exactè notavit, & tum literis, quarum autographum mihi amicitia pignus gratissimum dono dedit; tum etiam tabulis à se depictis, expressit. Demonstrabat sæpè ille mihi puero, & ex ore narrantis pendenti omnia ferè illius regionis loca, quo singula modo essent, ut quondam habuisse viderentur, ut nunc haberent: ita ut ego ipse iam adolescens simulachra illa locorum ab eodem demonstrata ac depicta referre expeditissimè alijs possem, à quo etiam magnum & elegantissimum totius Ierosolymæ urbis, & suburbium exemplum suis coloribus in tela depictum accepi. Quantum autem illa per hunc virum menti meæ impressa, sacrorum locorum imago mihi utriusque Testamenti libros postea legenti ad multa, quæ in illis libris continentur, cognoscenda contulerit, non est quod hic referam; satis quippe res ratioq; ipsa docere hoc confirmareq; potest. Cum verò posteaquam sacrarum literarum lectione imbutus essem, auctoresq; aliquos qui in illo descriptioni genere laborauerat, legissem, sæpè cum vir o illo multa contuli, qui maius mihi lumen ad minuitores etiã res cognoscendas adhibuit. (produxit quippe ille ultra annum septuagesimum ætatem, quam sancto admirandèq; absoluit exitu) quo tempore quintum ac vigesimum ipse agebam. Igitur illius optimi viri demonstrationibus primùm instructus, cum multa deinde ex sacrorum librorum lectione observaverim, quædam etiam apud alios scriptores adnotaverim, quæ ad topographiam rationem expediendam conducere possent, antiquum Ierosolymorum demonstratum situm, cuius cognitionem non minus utilem quàm iucundam sacrarum disciplinarum studiosis futuram censebam, brevis descriptione inita, & tabula etiam depicta in sacro Bibliorum apparatu, opportunè collocandū curavimus, additis iis quæ in celebriorū locorum partimq; notis observata videbantur dignissima. Præter alios autem auctores, quos de hoc argumento consulimus, Petri Lackeym, diligentis etiam illorum locorum observatoris tabula, non ita pridem in lucem edita, vsi sumus. Dabitur porro nobis à Deo, vsi speramus, aliquando opportunitas plura ac pleniora in hoc etiam argumento describendi: nunc verò ea tantum quæ ad sacræ lectionis expeditionem commodissima videbantur, quam brevis & clarissimè potuimus, exhibemus, quæ unâ cum studio animoq; nostro ad publicam utilitatem promptissimo, pijs & candidis lectoribus, Christianeq; simplicitatis amatoribus probari cupimus.

Datum Antuerpiæ Atuatiorum, xvi. Cal. April. c10. 10. LXXII.

* IERO-

HIEROSOLYMÆ VETERIS SITVS.

ERVSALEM antiquæ vrbis fundamenta in montibus sanctis iacta fuere, iisque tribus, nec omnia eodem tempore tamen. primum enim à Iebusæis solum non magnæ ciuitati construendæ optatum fuit, non vsque magnum in monte Sion dicto. Est autem mons Sion ex tribus in illa regione maximè eminentibus, ab Austro ad Aquilonem productissimis; idem etiam ab Occasu ad Ortum cæteris latior. in eo colles conflunt tres, sese mutuò prospicientes: vnus ad Meridiem Ortum versus, qui totius illius regionis extremum finem terminat, vnde subiectæ vallis planities despicitur, qua fons erumpit, Siloë dictus. huic nomen Mello fuisse, antiquæ nobis historix tradunt; alter verò collis interiori montis loco ad Occasum surgit, quatuor ferè stadiis ab illo primo distans, qui proprie Sion dictus fuit, antiqua Iebusæorū arce instructus, inter vtrunque ferè tertius eminet magis quàm primus ad Aquilonem, & quàm secundus ad Ortum situs, quem David Iebusæos oppugnaturus occupauit, ac perpetua deinde sibi exædificata domo instruxit: ex illo autem Iebusæorū expugnauit arcem, totumque Mello deinde cepit, constructioq; per montis extrema, muro muniuit. Est autem mons ex illo latere inter Occasum & Austrum ferè præruptus, ascensuque valde difficilis. Ab illa verò Iebusæorum arce Sion dicta; reliqua montis illius pars quæ ad Aquilonem per stadia ferè octo extenditur, David tempore à Iudæis ædificata, nomen obtinuit Ciuitatis David. Ab eadem Iebusæorum arce colles illi, quos Mello appellari diximus, à monticulo domus David angusta valle dirimuntur, quæ & exiguum humorem ex vtraque parte emanantem, & pluuiarum etiam defluxus excipiens, torrentis celeberrimi, cui Kedron nomen est, initium facit. Atque antiquissima Iebus, eademque Salem, & Ierusalé dicta, sic habuit, ab illo extremo siue promontorio, quod Mello finis est, Ortumque à Meridie respicit per Occasum, qua montis arca superior porrigitur, ad Aquilonem ferè medium circulum faciens, nisi quantum montis obliquitas variat, perpetuo muro & turribus frequentibus, iisdemque impari magnitudine, vt vestigia atque antiquæ descriptiones ostendunt, munita, ab Aquilone verò ad Austrum obliquo item muro, sed breuiori decursu spacio vallata.

Sioni monti alter aliquanto depressior adiacet ab Occasu ad Ortum oblique in arcus formam per Aquilonem excurrans, cui nomen quondam Moriah factum est, Abrahami fide atque obedientia illustris, qui ibidem loci filium suum Isaac, cum tentaretur, sacrificaturus alligauerat. In eo monte Arauna Iebusæi arca fuit, quam ad templum ædificandum David olim destinata, appenso argento sibi comparauit. hæc totius montis pars media ferè est, Austrumque spectat, quæ muro olim circumseptæ, vt in facris Fabricis ostendimus, Mons domus appellabatur, atq; à monte domus totus descensus ad Aquilonem, vsque in vallem non nimis latam, quodque reliquum est ad Ortum magna olim frequentia fuit, muroq; à Salomone vndique ambitus. Crescente verò deinde populo, atque religionis causa in eam urbem conueniente, magnum aliud spacium tertij montis occupatum est, quod suburbium dicebatur, inde ab Occasu incipiens, vbi ab Aquilone ciuitas David desinebat, nomen monti Acra superior fuit, ab illo altero vbi Moriam esse diximus, Acra inferiori appellato, decliu vtrinque descensu & valle

angusta in semicirculi formam obliqua diremptus, atque ita tribus montibus extrà abruptis, continuato muro munitis, Ierusalem ciuitas Orientali omnium longe clarissima constitit, tribus magnis partibus interius distincta, ciuitate David & Acra inferiori, quæ Bezetha nouaque ciuitas dicebatur; atque Acra superiori, cui suburbij nomen fuit. Murus autem exterior ita continuatus fuit, vt ex præcipio Mello incipiens, ab Austro totum montem Sion ad Occasum percurreret, angulumque efficeret magnum, qua iam Aquilonem locus prospicit; deinde verò coniuncto Acra superioris colle ad Ortum in acutum angulum defineret, vnde Ortum per stadia ferè sex prospectas, deduceretur, ac molliter deinde flexus ad Meridiem, qua Moriah mons lato sinu reducitur, quaque rursus contra Mello extremitatem producitur, extenderetur: totus ambitus passuum milliaquinque fuit, sed propter montium, vallium ac descensuum varium situm plurimarum domuum capax locus erat.

Interius verò triplici muro vrbis tota diuidebatur eo qui Sionem siue David ciuitatem à Moriah & Bezetha & Acra superiori, & eo qui superiorem ab inferiori Acra dirimebat. Valles intercedebant, altera profunda ac longa, quæ à ciuitate David incipiens, inter vtraque Acram, vt diximus, permeabat; altera verò & breuior & minus profunda ab Occasu per Meridiem exitus ad Ortum aperiebat inter Mello & Moriah.

Portas in toto muri ambitu nouem tantum fuisse legitimus antiquas, quarum primam illam Nehemias refert, quæ templo proxima olim fuerat, inter Meridiem & Ortum dictam Gregis portam, quam *עֲזַרְיָהוּ* Evangelista Græcè appellauit. Secunda porta illa fuit, quæ in patentem vallem deducebat, ideo dicta VALLIS porta, postea Aurea. Deinde verò ea parte qua Moriah montis murus cum Mello coniungebatur porta fuit FONTIS dicta, quod non longè à Siloc fonte distaret. Quarta ad Occasum fuit DAVID porta, versus magnum mare, vnde etiam PISCIVM porta à Nehemia dicta est. Quinta fuit Porta VETERIS, sic dicta, quod non, vt cætera, ab Assyriis diruta fuerit. Hanc posteriora sæcula portam Iudicij dixerunt, nimirum quæ proxima esset Caluarie loco, ad quem vltimo supplicio afficiendi homines producebantur.

Sexta verò porta contra Aquilonem, Porta EQUORVM à Nehemia dicta, quam *עֲזַרְיָהוּ* portam aliàs dictam legitimus. In ipso montis acuto angulo porta erat ANCVLI dicta, aliàs verò Biniamin porta appellata; cuius mentionem non fecit Nehemias, quod fortassis suo tempore conclusa fuerit, habebat enim difficilem descensum. Octaua porta AQVARYM dicta, interiacentis vallis exitum excipiebat, qua torrentis in valle conceptus, ad Ortum effluens educebatur. Huic proxima etiam porta RVDERVM, siue STERQUILINI erat, in ipso muri ab Ortum in Meridiem flexu: hac autem vt nomē & situs commoditas indicat, finis & rudera in torrentem deiicienda, vel in hortorum, qui secundum torrentem consiti erant, vsus efferebantur. Ex his portis in omnes terræ Israelis partes exitus patebat, hac ratione: Ex Gregis, Vallis, ac Fontis, in totam Australem regionem vsque ad desertum Sinai. Ex porta Piscium in Emaunta castellum, in Bethlehem, Ioppen, in omnem Palaestinam, ad magnum vsque mare. Ex Porta veteri ad Tyrum, & Sydonem, atque posterioribus sæculis ad Cæsaream. Ex ea verò quam Equorum appellatam diximus, ad Dan, & Emath, atque Damascum. Ex Biniamin porta in sylvas

in sylvas Biniaminitidis tribus, vnde lignorum ingens copia in urbem asportabatur. Ex aquatum & sterquilini portis in Oliuarum montem vrbis proximum, atque in Jordanem & mare Salis, demumque in omnes Orientis tractus viæ patebant.

Ex iis vero locis quæ præcipua antiquissimis ac recentioribus temporibus in urbe fuisse commemorantur, primus & celeberrimus fuit mons domus, cuius descriptio à nobis in sacris Fabricis exposita fuit: & Ierusalæorum arx, ad quam iam dirutam arca Domini à Dauid rege asportata fuit, in eoque loco mansit, quoad templum à Salomone constructum consecratumque fuit: cuius loci vestigia nunc extant, vbi & Christus Pascha carnasse perhibetur. ibidem Dauid regumque Iudæ sepulchrorum monumenta visuntur. Fuit etiam Domus Dauid inter collem illum, quem modò adnotabamus, & montem Moriah: hætenusque turris Dauid nomine appellata conseruatur. Mello etiam reliquæ sunt certis ruinis ad montis extrema cõspiciæ. Secundum ambitum montis templi Salomonis domus insignis erat, ad montis prærupta, quæ subiectam vallem magnâ despiciebant versus Austrum. Atque in eodem montis ambitu duæ piscinæ non longè inter se distitæ; altera ad Ortum maior, quæ inferior piscinâ dicta est; altera verò secundum murum exterioriorem ad Portam gregis appellatam, quinque porticibus instructa, cui ob singulare singulis annis sanitatis beneficium grauissima infirmitudine oppressis hominibus diuinitus exhibitum,

כִּי־בֵּת־הַהֶסֶדָּא nomen inditum erat: hæc eadem illo illustri miraculo à Iesu edito celeberrima semper mansit. Fuit & tertia Piscina, quam Nehemias פַּצְתָּא appellat, in ciuitate Dauid, inter Occasum & Aquilonem, quam historici altam pedibus quadraginta, latam verò ducentis & quinquaginta describunt.

Atque hæc ex antiquissimis operibus præcipua adnotantur.

Illa verò recentiora fuere, sed suis temporibus illustrata. Monobazi regis Adiabænæ palatium in Bezetha, secundum montis domus murum Ortum versus, & Antiochi castrum iuxta eundem murum in colle eminenti situm ad Aquilonem, iuxta quem arcus duplex erat, Lithostrotos Græcè, Hebraicè verò Gabatha dictus, vnde præsides populum alloquebantur. huic autem loco contiguum erat Amphitheatrum, & Xistus à gentibus constructa, atque in proximo colle non longè à muro montis Domus ad Occasum Afamanæorù, siue Hafmonæorum, quos Machabæos appellamus, regia, in qua postea Agrippa rex palatium construxit insigne, huic non longè adiacebat Annaniæ Pontificis domus, quam Annas Caiaphæ sacer olim tenuisse dicitur. In ciuitatis Dauid Aquilonari extremo versus Or-

1. Mach. 1.
Ioseph. lib.
10. cap. 13.

Ioseph. lib.
20. Antiq.
cap. 13.

Ioseph. lib. 4.
de bello Iud.
cap. 17.

tum, Herodis regis magnificentissimum palatium fuit, inferius autem versus Occasum Turris octangula Psciphina dicta fuit, ex qua in Arabiam vsque prospectus longissimè patebat. Ad Orientem verò in superiori Acra, siue in suburbio, Castrum Assyriorum dictum fuit, cuius ruinae hætenus manent, primum Titi urbem expugnantis præsidium.

Extra vrbis autem ambitum, quæ celeberrima commemoratuque dignissima obseruauimus, illa sunt: Oliuarum mons, ab eius arboris copia sic appellatus, ad Ortum situs, tantumque intercedente valle, neque ea nimis ampla, diremptus. Vallis autem à Mello montis extremo incipiens, à Meridie in Ortum excurrit, molliterque deflexa, ad Aquilonem vergit: eam mediam Kedron torrens interfuit, cui ex aquis intra urbem tum manantibus, tum defluentibus origo est. suppeditant verò continuum fluxum Gihon fons, qui ad Occasum vrbis non longè à Piscium porta erumpit, atque perpetuo riuo per vallem sui nominis etiam Gihon deducto, piscinam superiorem dictam implet, indeque in natatoriam גִּיְוֹן לְוִי, Siloë nostris dictam, influit: vnde egressi aquæ, ac breue post spacium cum aliis riuulis commixtæ, torrentem efficiunt. Nataroria nomen Fonticulus proximus fecit, ea autem non tantum his aquis, sed etiam canali olim ex Salomonis hortis deducto, alebatur. Sunt prope riuulos hos monticuli non procul à Mello, in quibus Salomonis horti fuisse commemorantur. extat eodem loci fons Rogel, quo illi irrigari poterant: hortis autem vicina petra Zohcleth surgit, Adoniæ regnum citra patris consilium ambientis testis. Atque inter hos montes & riuulos eos quos commemorauimus, quæ intercedunt valles, non ita magnæ ab Occasu & ab Austro in Ortum proiectæ, vallis filiorum Hinnom, aliàs Gehenna dicuntur, Saturni quondam nefariis sacris infamis locus, & postea equorum, mulorù, aliarumque animantium immundis cadaueribus proiciendis damnatus. Iisdem illis in collibus Hiaia sepulchrum visebatur, non longè ab hortis regis & fonte Rogel. vnde etiam in valle illa ampliori, quæ ad Austrum porrigitur, Iosaphat monumentum erat, à quo toti valli nomen est factum.

Atque hæc de veteris Ierusalem situ, & partibus commemoratu dignissimis ad sacrorum Bibliorum lectionem nunc breuiter exposuisse satis fuerit; dicemus autem aliàs plura & exactius, Deo nostra studia promouente, cum etiam eiusdem vrbis instauratione postremam, quam ab Aelio Adriano factam legimus, nomenque Aeliæ impositum referemus.

F I N I S.

Ioseph. lib. 6.
de bello Iud.
cap. 6.

Ioseph. lib. 4.
de bello Iud.
cap. 4.

1. Reg.